

OSMANLI DEVLETİ'NİN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFA DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Nurten ÇETİN*

Öz: I. Dünya Savaşının başlamasıyla İtilaf devletleri sınırları içerisinde yaşayan İttifak Devletleri vatandaşlarını düşman devlet vatandaşı olarak ilan ettiler. Osmanlı Devleti'nin ittifak blokunda savaşa katılmasıyla bu uygulama Osmanlı Devleti vatandaşlarını da kapsadı. Osmanlı vatandaşlarının sosyal ve ekonomik yaşamları kısıtlandı ve tutuklanarak esir karargâhlarına gönderildiler. Diğer taraftan savaş sırasında Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan İtilaf Devletleri vatandaşları Osmanlı Devleti aleyhinde düşman devletlere casusluk ve yataklık etme gibi birtakım zararlı faaliyetlerde bulundular.

İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devleti vatandaşlarına uyguladığı politika ve savaş sırasında İtilaf Devletleri vatandaşlarının olumsuz hal ve hareketleri Osmanlı Hükümetini birtakım karşı tedbirler almaya sevk etti. Nitekim İtilaf Devletleri vatandaşları " muhasım tebaa" yani düşman devlet vatandaşı olarak kabul edildiler. Osmanlı Hükümetinin aldığı tedbirlerden biri düşman devlet vatandaşlarının hükümetçe uygun görülen yerlere "teb'id" yani sürgün edilmesi oldu. Osmanlı Devleti'nin sürgün işlemini gerçekleştirdiği yerlerden biri de Edirne Vilayetidir.

Bu çalışmada ulaştığımız belgelerden edindiğimiz veriler doğrultusunda Osmanlı Devleti'nin askeri ve stratejik açıdan büyük öneme sahip olan Edirne Vilayetinden yaptığı sürgünler ile Vilayet içinde gerçekleştirdiği sürgünler ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti, Sürgün, Edirne.

EXILE: ONE OF THE APPLICATIONS OF THE OTTOMAN EMPIRE FOR THE CITIZENS OF THE ENTENTE STATES IN WORLD WAR I (EDİRNE EXAMPLE)

ABSTRACT: With the start of the World War I, the Central Powers declared their citizens living within the boundaries of Entente Powers as a citizen of enemy state. This application included the Ottoman citizens because when the Ottoman State entered the war in the side of the Alliance States. The social and economic lives of Ottoman citizens were restricted; they were arrested, sent to prisoner camps. On the other hand, the citizens of Allied states living in the Ottoman Empire did certain harmful activities such as abetting and espionage against the Ottoman Empire during the war.

The Ottoman government took some measures due to the policy of Entente states against the Ottoman States and the negative attitudes of the citizens of Entente states during the war. In fact, the citizens of Entente states were accepted as "warring subjects", a citizen of enemy state. The Edirne province was one of the places where Ottoman state performed the exile.

In this study, the exiles of the Ottoman Empire from the province of Edirne which was important in terms of strategy and military and within the province, are discussed in accordance with the datas that we found in documents.

Keywords: The World War I, The Entente States, The Ottoman State, Exile, Edirne.

---

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, nurtencetin1@hotmail.com

Giriş: Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşına İttifak devletleri yanında girmesiyle başta İngiltere, Fransa ve Rusya olmak üzere İtilaf Devletleri sınırları içerisinde ikamet eden Osmanlı vatandaşları aleyhinde politikalar uyguladılar. Bu durum tutuklama, esir kamplarına gönderme¹ gibi bazı uygulamalarda kendini gösterdi. Ayrıca İngiltere, Fransa ve Rusya savaş sırasında uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak birçok sivil yerleşim yerlerini bombaladılar. Bombalanacak hedeflerin tespitinde bazı Rum ve Ermenilerin rehberliğinden faydalanıldı ve bu bombalamalar sırasında binlerce sivil de öldürüldü².

İtilaf Devletlerinin bu uygulamaları Osmanlı hükümetini harekete geçirdi. Nitekim Osmanlı topraklarında yaşayan İtilaf Devletleri vatandaşlarının ikametgâhları, iletişim ve haberleşmeleri, maliye, bayındırlık, eğitim, denizcilik, bankacılık işleri ile sigorta ve gümrük konuları hakkında Meclis-i Vükelada bazı kararlar alındı. Buna göre:³

Rusya sınırları içerisindeki Osmanlı vatandaşları ile konsoloslarına uluslararası hukuka ve insanlığa aykırı bir şekilde davranılmaktaydı. Osmanlı vatandaşları ile konsolosları sağ salim ülkelerine dönünceye kadar Rus vatandaşları ve konsoloslarının Osmanlı sınırları dışına çıkmalarına izin verilmeyecekti. Rusya tarafından tutuklanmış olan Osmanlı konsoloslarına karşılık iki misli Rus konsolos tutuklanacak ve Osmanlı hükümetinin tespit ettiği yerlerde ikamet edeceklerdi. Aynı şekilde Fransız ve İngiliz vatandaşları ile konsoloslarının da ülke dışına çıkmalarına izin verilmeyecek ve bunlar arasında devlet açısından zararlı görülenler devletin göstereceği yerlerde ikamete tabi olacaklardı⁴.

İtilaf Devletleri ile posta ve telgraf haberleşmeleri kesilecek bu ülkelerden Osmanlıya ve Osmanlıdan bu ülkelere telgraf ve mektup gidip gelmeyecekti. Bu ülkelerden transit şekilde yapılacak haberleşmeler de yasaktı. Dâhilden harice ve hariçten dâhile gidip gelecek bütün özel mektuplar açık olacaktı. Tarafsız elçiler kendi ülke Hariciye Nezaretlerinin izniyle tarafsız devletler nezdindeki aynı devlet elçileri ile şifreli telgraf haberleşmesi yapacaklardı. Konsolosların elçileriyle ve elçilerin

¹ Ali Özuyar, "Burma'daki Sivil Türk Esirleri", *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, 2008, Cilt 10, Sayı 1, s. 280-281, Cemil Kutlu, "I. Dünya Savaşı'nda Rusya'daki Türk Esirleri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (Prof. Dr. Muhan Bali Özel Sayısı), TAED 43, Erzurum 2010, s. 325, Mesut Çapa, "Yusuf Akçura'nın Rus Seyahati ve Türk Esirleri", *Türk Kültürü*, Sayı 366, Ekim 1993, s. 609.

² Mehmet Temel, "İtilaf Devletlerinin Osmanlı Kıyı Yerleşimlerine Yaptıkları Saldırı ve Mütakabiliyet Esasına Göre Osmanlı Devleti'nin Aldığı Önlemler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, Temmuz 2009, s. 118-119, 126.

³ BOA. MV., 194/36.

⁴ Aynı belge.

OSMANLI DEVLETİ'NİN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

konsoloslarıyla şifreli haberleşme yapmaları yasaktı. Elçiler kendi hükümetleri Hariciye Nezaretleri ile tarafsız devletler nezdindeki aynı devlet elçileriyle kapalı zarf içinde haberleşebileceklerdi. Konsoloslar kendi elçileri ile kapalı mektup alıp verebilir fakat savaş alanında kumandanlar gerek gördükleri takdirde konsolosların kapalı haberleşmelerini men etme hakkına sahiptiler. Bütün haberleşmeler Türkçe, Arapça, Ermenice, Rumca, Musevice, Almanca, Fransızca, Amerikanca ve İtalyanca yapılacaktı. Bağdat, Basra, Samara, Kazımiyye, Hanikin, Hille, Hindiyeye ve İstanbul merkezlerinde farsça yazılmış telgraf ve mektuplar kabul edilecekti. Gönderildiği yerde incelenmeden gelen haberleşme evrakı Posta Telgraf ve Telefon Nezaretince gösterilecek ve askeriye tarafından onaylanacak mübadele merkezlerinde kontrol edilecek buna göre belirlenecek inceleme usulü Başkumandanlık Vekâletine yazılacaktı⁵.

İtilaf Devletleri vatandaşlarına ait bütün mali kurumlar ile mali işler hakkındaki çeşitli tedbirleri içeren moratoryum⁶ kanununa ek olarak Maliye Nezareti tarafından bir kanun layıhası düzenlenecekti. Osmanlı Bankası ile bütün bankalar uygun bir şekilde hükümetin kontrolü altına alacaktı. Şahıslara ait özel kasalara konulmuş nakit ve mücevher ve borç senetleri gibi kıymetli evrak ve eşya kasalarda saklı kalacak ve kasalar dairesinin anahtar veya anahtarları hükümetin banka nezdindeki memurunda emanet olarak bulunacaktı⁷.

Nafia işlerine bağlı bütün şirketlerin net kazançları onların adına bankaya konacaktı. Bütün eğitim kurumları kaldırılacak, binaları gereğine göre hükümetçe kullanılacak görevli ve çalışanları sınır dışı edileceklerdi. Diğer kurumlardan yalnız kilise, hastane ve yetimhaneler bu hükümden istisnayı. Kiliseler eskisi gibi ibadetlere hasredilecek ve yetimhane ile hastaneler hükümet tarafından doğrudan doğruya veya vasıta ile idare edilecekti⁸.

Düşman devlet vatandaşı olan Museviler Osmanlı vatandaşlığını kabul ederlerse Filistin'de bırakılacak ve aksi takdirde sınır dışı edileceklerdi. Filistin haricindeki memurlarla Musevilerden başka milletlerden Osmanlı vatandaşlığına kabulü uygun olanların da talepleri yerine getirilecektir. Şirketlerde görevli düşman devletler vatandaşlarından hükümetçe gerekli görülenler eskisi gibi istihdam edileceklerdi⁹.

⁵ Aynı belge.

⁶ Mali iflas, borçların ödenememesinin borçlu tarafından ilanı demektir. Bkz. Mehmet Hakan Sağlam, *Osmanlı Devleti'nde Moratoryum, 1875-1881, Rûsum-ı Sitte'den Dünyân-ı Umûmiyye'ye*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007, s. 31.

⁷ BOA. MV., 194/36.

⁸ Aynı belge.

⁹ BOA. MV., 194/36.

Bayındırlık, sigorta ve gümrük resimleri bayındırlık işleriyle ilgili şirketler hakkında yapılacak muameleye tabi tutularak hükümetin gözetimi altına alınacak ve yabancı anonim şirketleri hakkında düzenlenmiş olan kanun yayınlanarak uygulanacaktı. Transit suretle geçecek düşman devletler eşyası en azından %100 gümrük vergisine tabi tutulmak üzere geçici kanun düzenlenecekti¹⁰.

Görüldüğü üzere İtilaf Devletlerinin Osmanlı vatandaşlarına uyguladıkları politika Osmanlı hükümetini birtakım karşı tedbirler alma yoluna sevk etmiş ve bu tedbirlerden biri de buldukları bölgelerde askeri açıdan sakıncalı ve tehlikeli görülen İtilaf devletleri vatandaşlarının iç kesimlere sürülmesi olmuştur¹¹.

İtilaf Devletleri Vatandaşlarının Sürgünü: Osmanlı Hükümeti alınan karara uygun olarak sahil kesimleri, boğazlar mıntıkası¹² ile demiryolu güzergâhları gibi askeri açıdan stratejik öneme sahip yerlerde ikamet eden İtilaf devletleri vatandaşlarını savaş alanlarından uzak iç kesimlere sürgün etmeye başladı. Kara ve deniz sevkiyatının önemli bir merkezi konumunda olan İzmit bu politikanın uygulamaya geçirildiği yerlerden birisiydi. Askeri sevkiyatın düşman gözünden uzak olması gerektiğinden İzmit'teki düşman devlet vatandaşlarının buradan uzaklaştırılmaları uygun görüldü ve casusluklarından şüphe edilen İzmit'teki Reji Amerikan Şirketi'nde görevli bazı İtilaf Devleti vatandaşları Ankara'ya sürgün edildi¹³.

Aynı şekilde İzmit gibi askeri ve stratejik öneme sahip olan İnebolu¹⁴, İzmir¹⁵, Sinop, Zonguldak¹⁶, Çanakkale¹⁷, Trabzon¹⁸, Samsun¹⁹, Bolu²⁰ da ikamet eden İtilaf Devletleri vatandaşları da iç bölgelere sürgün edilmekteydiler. İskenderun'dan Urfa'ya, Şam'a, Adana'ya sürülenler vardı²¹. Bunun beraber Urfa Mutasarrıflığına gönderilen 20 Aralık 1915 tarihli telgrafta düşman devlet vatandaşlarından hapsedilmiş olanlar istisna olmak üzere diğerlerinin Kayseri ve Niğde'ye sevkleri bildirildi²².

¹⁰ Aynı belge.

¹¹ BOA. MV., 209/94.

¹² BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 9/3-4.

¹³ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 5/5.

¹⁴ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 30/24.

¹⁵ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 30/46.

¹⁶ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 8/54-1.

¹⁷ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 9/3-1.

¹⁸ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 30/27.

¹⁹ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 32/5.

²⁰ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 6/15.

²¹ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 37/18.

²² BOA. DH. ŞFR., 59/48, DH. ŞFR., 59/40.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Düşman devlet vatandaşlarının sürgün edildikleri yerlerin başında Halep, Konya, Dersim, Mamuretülaziz, Musul, Urfa, Diyarbakır, Sivas ve Kayseri gibi yerler gelmekteydi²³. Osmanlı Hükümeti sürgün ettiği İtilaf Devletleri vatandaşlarının güvenliği hususunda son derece hassastı. Sürgün edilenlerin sevk ve iâşe masrafları Harbiye Nezareti tarafından karşılandı. Aydın Vilayeti'ne gönderilen 9 Kasım 1915 tarihli telgrafta vilayetten Haymana'ya gönderilecek altı Fransız ailesinin masraflarının oraca karşılanması ve sevk edilecek olanların isimlerinin bildirilmesi istenmekteydi²⁴.

Yukarıda belirtildiği gibi, Osmanlı Devleti sürgün kararını İtilaf Devletlerinin savaş sırasındaki hukuki olmayan hareketleri, sınırları içerisinde yaşayan Osmanlı vatandaşlarına yönelik olumsuz karar ve uygulamaları ile Osmanlı topraklarında yaşayan İtilaf Devletleri vatandaşlarının Osmanlı Devleti'ne yönelik casusluk etme gibi olumsuz tavırlarına karşı bir tedbir olarak almıştı. Gerçekten de Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın Dâhiliye Nezaretine gönderdiği 31 Ocak 1915 tarihli yazı Osmanlı hükümetinin aldığı bu kararın gerekçesini ortaya koyar niteliktedir. Enver Paşa düşman devlet vatandaşlarının o günlerde dikkat çekici bir şekilde dış ülkelere çıkarılmakta olduklarını belirtmektedir. Enver Paşa'ya göre bunlar Osmanlı ülkesindeki askeri, siyasi ve ticari tüm durum hakkında öğrendikleri haberleri dışarıda doğru olmayan bir biçimde yaymaya çalışacaklardı. Ayrıca İstanbul'daki hafife teşkilatlarını daha serbest ve etraflıca işletmek amacıyla dışarıdaki casus merkezleriyle anlaşacaklar ve Osmanlı Devleti tarafından alınan tedbirleri köreltmek isteyeceklerdi. Bunların peyderpey giderek askeri bilgileri düşman devletlere aktarmaları şüphesizdi. Düşmanların Osmanlı vatandaşlarına uyguladıkları zulümler zorlama ve baskı ile sınırlı değildi. Tarafsız elçiliklerin tahribat icrasıyla Osmanlı vatandaşlarını esir alarak tutukladıkları bilinmekteydi. Bu nedenle düşman devlet vatandaşlarının dışarıya çıkarılmaması veya çıkarılmasında sakınca görülmeyenlerin "bir şekli sabit ve bir usul-ı muayyeneye tabi tutularak" çıkarılmaları için acilen bir karar alınması önemliydi²⁵.

Osmanlı hükümetinin İtilaf Devletleri vatandaşlarına yönelik aldığı kararların gerekçeleri ise özetle şöyledir: Savaşın başlaması ile Osmanlı Devleti düşman devletler ile imzaladığı tüm anlaşma, sözleşme ve uzlaşmaları feshetmiştir. Ülkesinin savunulması ve refahının sağlanması için düşman devlet vatandaşlarına yönelik birtakım kararlar almak zorunluluğu

²³ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 37/18.

²⁴ BOA. DH. ŞFR., 59/48, DH. ŞFR., 57/370.

²⁵ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 9/6.

ortaya çıkmıştır. Bu kararlar ise devletlerarası genel hukuk kurallarına dayanılarak hazırlanmıştır²⁶.

Rusya, Osmanlı vatandaşlarına hukuk kurallarına ve insanlığa aykırı davranmaktadır. Bu düzeltilinceye kadar Osmanlı topraklarında yaşayan Rus vatandaşlarına ülkelerine dönme izni verilmeyecektir. Ayrıca bunlar sahillerden ve sınır boylarından uzak iç bölgelerde hükümetin belirleyeceği yerlerde ikamete mecbur edilmişlerdir. Aynı şekilde İngiliz, Fransız, Sırp ve Karadağ vatandaşları için de aynı durum geçerlidir²⁷.

Osmanlı Devleti başlangıçta düşman devlet vatandaşlarının sanat ve ticaretle uğraşmalarına, menkul ve gayrimenkuller üzerindeki haklarını korumalarına müdahalede bulunmamıştı. Fakat Fransızlar Fransa'daki Osmanlı ve onun müttefiki olan Alman vatandaşlarını ticaretten men etmişlerdi. Bütün eşyalarına da haciz koymuşlardı. Osmanlı Devleti'ne bağlı olan aileler esir karargâhlarına gönderilmişti. Aynı şekilde Rusya'da Almanya, Avusturya, Macaristan ve Osmanlı devleti vatandaşlarının bazı vilayetlerdeki mülklerini altı ay zarfında satmaya mecbur etmiş aksi takdirde müzayede edilerek satılması ve bu hükmün diğer vilayetlere de uygulanması kararını almıştı²⁸.

İngiltere'nin politikası ise Osmanlı Devleti'nce daha makul görülmekteydi. Çünkü İngiltere kendi ülkesinde ikamet eden düşman devlet vatandaşlarını düşman olarak görmemiş, düşman ülkesinde ikamet eden İngiliz vatandaşlarını da düşman olarak kabul etmişti²⁹.

İtalya ise Osmanlı vatandaşlarına ait bütün eşyalara haciz koymuştu. Oysaki Osmanlı İtalya vatandaşlarının yalnız bankalardaki mevduatını haciz etmişti³⁰. Osmanlı hükümetinin yapacağı şey öncelikle kendi menfaatlerini korumaktı. Düşman vatandaşlarına yapılacak muamelede öncelikle onların Osmanlıya tatbik ettiği uygulama göz önünde bulundurulmalıydı³¹.

Muhtıradan da anlaşıldığı gibi, Osmanlı hükümeti İtilaf Devletleri vatandaşlarına bazı hususlarda mütekabiliyet esaslı çerçevesinde muamelede bulunmaktaydı.

1916 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında mübadele konusu gündeme geldi. Başkomutan vekili Enver Paşa mübadelenin son derece insancıl bir karar olduğunu belirtmekteydi.

²⁶ BOA. HR. SYS., 2122/5, lef 1.

²⁷ Aynı belge.

²⁸ Aynı belge.

²⁹ BOA. HR. SYS., 2122/5, lef 1-2.

³⁰ Aynı belge.

³¹ BOA. HR. SYS., 2122/5, lef 3.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Öncelikle vücutlarından istifade edilemeyecek kadar hasta olan savaş esirlerinin mübadele yoluyla ülkelerine veya İsviçre gibi tarafsız ülkelere gitmelerinin Osmanlı hükümetince kabul edildiği İtilaf Devletlerine bildirildi³². Osmanlı hükümeti tarafından dâhil vilayetlere sürgünü gerçekleştirilen İtilaf Devletleri vatandaşlarından hükümetçe uygun görülenler İtilaf Devletlerince tutuklanan Osmanlı vatandaşları ile mübadele edilecekti. Osmanlı hükümeti mübadelesi uygun olanları tespit etmek amacıyla ilgili vilayetlere tebliğde bulundu. Nitekim Urfa Mutasarrıflığına çekilen 17 Mayıs 1917 tarihli telgrafta düşman devlet vatandaşlarının yabancı ülkelerdeki Osmanlı esirleri ile mübadelelerinde sakınca olup olmadığı var ise bu kişilerin isimlerini içeren bir defterin acilen gönderilmesi talep edilmekteydi³³. Aynı şekilde Bolu Mutasarrıflığına gönderilen 17 Mayıs 1917 tarihli telgrafta her bir tebaadan 17 ile 50 yaş arasında bulunan erkeklerin miktarı ile yabancı ülkelerdeki Osmanlı esirleri ile mübadelelerinde sakınca olup olmadığı, var ise isimlerini içeren bir cetvelin gönderilmesi istenmekteydi³⁴.

Edirne Valiliği tarafından da bu konuda gerekli bilgileri ihtiva eden bir cetvel düzenlenmiş ve Dâhiliye Nezareti'ne gönderilmiştir. Cetveldeki veriler Edirne Vilayeti'nde yapılan sürgünler başlığı altında verilmiştir³⁵.

Edirne Vilayeti'nden Yapılan Sürgünler: Edirne 1865 yılında vilayet statüsüne kavuşmuştur³⁶. Osmanlı Devleti Balkan Savaşları sonrasında Meriç nehrinin sağ kıyısını Bulgaristan'a terk etmiş Edirne Vilayeti Doğu Trakya'dan ibaret kalmıştı. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesiyle İtilaf Devletleri vatandaşlarına uyguladığı sürgün politikası Edirne Vilayetini de içine aldı. Savaş sırasında vilayetin özellikle sahil ve demiryolu güzergâhı üzerinde yaşayan düşman devlet vatandaşları Anadolu'nun iç kısımlarındaki bölgeler ile vilayetin daha iç kısımlarına sürgün edildiler. 1333 senesi Osmanlı sayımına göre Edirne Vilayetindeki düşman devlet vatandaşları 784 kişiydi³⁷.

Dâhiliye Nezaretinin talebi üzerine Edirne Valiliği tarafından hazırlanan³⁸ iki cetvelden edindiğimiz veriler doğrultusunda Edirne Vilayetinden

³² BOA. HR. SYS., 2245/40.

³³ BOA. DH. ŞFR., 76/168.

³⁴ BOA. DH. ŞFR., 76/164.

³⁵ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 81/42-2.

³⁶ Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yayın Nu. 21, Ankara 2006, s. 161.

³⁷ Mustafa Özdemir, *I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Ülkesinde Yaşanan Göç Hareketleri*, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tez), İzmir, 2007, s. 204.

³⁸ Edirne Valisi tarafından Dâhiliye Nezaretine Gönderilen bu yazı için Bkz. Ek I.

Anadolu'nun iç kısımlarına sürgün edilen düşman devlet vatandaşları şöyledir³⁹:

Birinci cetvele göre: 152 Rus vatandaşı 1914 ve 1916 tarihleri arasında Çorum, Ankara, Konya, Kayseri, İzmit, Kütahya, Diyarbakır, Aydın ve Hüdavendigar Vilayetlerine sevk edilmişlerdi⁴⁰. 78 İngiliz vatandaşı Ankara, Konya, Karahisar, Karahisar-ı Sahib, Çorum, Bozkır, Afyonkarahisar ve Mersin'e, 18 İtalyan vatandaşı Konya, Yenişehir, Kütahya, Ankara, Diyarbakır ve Bolu'ya, 26 Karadağ vatandaşı Sivas, Çorum, Ankara, Adapazarı, Kayseri ve Konya'ya, 40 Fransız vatandaşı Ankara, İzmit, Çorum, Kengiri (Çankırı) Kayseri, Bursa, Kütahya ve Hüdavendigar'a, 8 Romanya vatandaşı Hüdavendigar, Ankara ve Çorum'a, 3 Yunan vatandaşı Yenişehir ve Bozkır'a, 3 Sırp vatandaşı Kayseri'ye. Cetveldeki açıklamalardan Osmanlı Devleti'nin sadece düşman devlet vatandaşlarını değil, şüpheli görülen ve casusluk faaliyetinde bulunan gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarını da iç bölgelere sürgün ettiği anlaşılmaktadır. Aralık 1914'te sekiz Osmanlı vatandaşı Kayseri ve Konya'ya sevk edilmişlerdi. Sürgün yerlerinin başında Konya ve Kayseri gelmekte bu şehirleri Ankara ve Çorum izlemektedir. Düşman devletlere casusluk ve yataklık yapma gibi nedenlerden sürgün edilen İtilaf Devletleri vatandaşları arasında dolandırıcılık ve yankesicilik gibi suçlardan sanık olanlar da vardı. Mübadele konusu gündeme geldiğinde bu gibi suçlardan sanık olanların mübadeleleri uygun görülürken casuslar ve şüpheli olanların mübadeleleri uygun değildi⁴¹. Sürgün edilenler arasında fahişe olanlar bulunmaktaydı. Bunlardan casusluktan şüpheli olanların mübadeleleri uygun görülmezken bu tür bir sakıncası olmayanların mübadelelerinde bir mahzur yoktu⁴².

Aynı gömlek içerisinde yer alan ikinci cetvele göre: 54 İngiliz, 2 İtalyan, 5 Fransız vatandaşı Beyşehir'e⁴³ 36 Rus, 2 Fransız, 4 İngiliz vatandaşı

³⁹ BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.

⁴⁰ BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.

⁴¹ Mübadele konusu gündeme geldiğinde I. Dünya Savaşı devam etmekteydi. Casusluk faaliyetlerinde bulunan düşman devlet vatandaşlarının mübadele edilmeleri durumunda bu durumu Osmanlı Devleti aleyhine kullanacakları düşünüldüğünden bu gibi kişilerin mübadelesi uygun görülmemişti. Bkz. BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 9/6.

⁴² BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.

⁴³ Beyşehir Osmanlı Devleti'nin düşman devlet vatandaşlarını zorunlu ikamete tabi tuttuğu önemli bir yer yerleşim yeri idi. Anadolu'nun ortasında askeri sevkiyat yolları ile açılan cephelerin uzağında bulunması, gölün kenarında olması dolayısıyla ılıman bir ikliminin olması ayrıca buranın I. Dünya Savaşı yıllarında sosyal ve ekonomik şartlarının uygunluğu bu durumda oldukça etkili olmuştur. Bkz. Kerim Sarıçelik, "I. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir'de İkamet Eden Sivil Esirler", *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, 11-13 Mayıs, 2006, s. 340.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Sultaniye'ye, 37 Rus, 23 İngiliz, 19 Fransız, 3 İtalyan vatandaşı Bozkır'a⁴⁴, 15 İngiliz, 20 Fransız, 1 İtalyan vatandaşı Koçhisar'a, 14 İngiliz, 12 Fransız, 2 Rus, 12 İtalyan vatandaşı Seydişehir'e sürgün edilmişlerdir.

Edirne ile Karaağaç'ta ikamet eden ve Kayseri ve diğer bölgelere gönderilmek üzere 28 Kasım 1914 tarih ve 1056 numaralı resmi yazı ile İstanbul Polis Müdürlüğüne sevk edilen düşman devlet vatandaşları ise şöyledir:

Tabiyeti	Miktar	Sürgün Sebepleri
Rusya	2 (Kendisi ve Eşi)	Edirne Vilayeti'nin yasak bölge kabul edilmesi nedeniyle Rus, Sırp, Karadağ, İngiliz ve Fransız vatandaşlarının burada bulunmaları sakıncalı görüldüğünden buradan çıkarılmaları hakkındaki 12 Teşrin-i Sani sene [1]330 (25 Kasım 1914) tarih ve 774 numaralı Dâhiliye Nezaretinin şifre telgrafi gereği.
Rusya	3 (Kendisi, Annesi ve Kızkardeşi)	
Rusya	1 (Kendisi)	
Rusya	1 (Kendisi)	
Sırp	2 (Kendisi ve eşi)	

Kırkkilise'de ikamet eden ve Kayseri ile diğer bölgelere gönderilmek üzere 16 Teşrin-i Sani 1330 (29 Kasım 1914) tarihinde İstanbul Polis Müdürlüğüne sevk edilen düşman devlet vatandaşları şöyledir:

Rusya	3 (Kendisi ve iki erkek kardeşi)	Edirne Vilayetinin yasak bölge kabul edilmesi nedeniyle 12 Teşrin-i Sani sene [1]330 (25 Kasım 1914) tarih ve 774 numaralı Dâhiliye Nezaretinin şifre telgrafi gereği.
Rusya	2 (Kendisi ve erkek kardeşi)	
Rusya	2 (Kendisi ve Erkek Kardeşi)	
Rusya	1 (Kendisi)	
Rusya	2 (Kendisi ve Babası)	

Lüleburgaz'da ikamet eden ve Kayseri ve diğer bölgelere gönderilmek üzere 16 Teşrin-i Sani 1330 (29 Kasım 1914) tarihinde İstanbul Polis Müdürlüğüne sevk edilen düşman devlet vatandaşları şöyledir:

Tabiyeti	Miktar	Sürgün Sebepleri
Rusya	1	Edirne Vilayetinin yasak bölge kabul edilmesi nedeniyle 12 Teşrin-i Sani sene [1]330 tarih (25 Kasım 1914) ve 774 numaralı Dâhiliye Nezaretini şifre telgrafi gereği.
Rusya	1	

⁴⁴ I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devletinin Bozkır'a yaptığı sürgünler için bkz. Feridun Ata, "I. Dünya Savaşı İçinde Bozkır'a Yapılan Sürgünler", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul 2007, s. 51-63.

Tekfurdağında ikamet eden ve Kayseri ile diğer bölgelere gönderilmek üzere 20 Teşrin-i Sani 1330 (3 Aralık 1914) tarihinde İstanbul Polis Müdüriyetine sevk edilen düşman devlet vatandaşları şöyledir:

Tabiyet	Miktar	Sürgün Sebepleri
Rusya	1	Edirne Vilayetinin yasak bölge kabul edilmesi nedeniyle 12 Teşrin-i Sani sene [1]330 tarih (25 Kasım 1914) ve 774 numaralı Dâhiliye Nezaretini şifre telgrafi gereği. (Aileleri Tekfurdağında kalmıştır)
Rusya	1	
Rusya	1	
Rusya	1	
Rusya	1	
Rusya	1	
Rusya	1	

EDİRNE VİLAYETİ İÇİNDE YAPILAN SÜRGÜNLER

Edirne Vilayeti içinde ikamet eden bazı düşman devlet vatandaşları da Hayrabolu ve Kırkkilise gibi iç kısımlarda bulunan kasabalara sürgün edildiler. Aynı şekilde Edirne, Karaağaç, Lüleburgaz ve Tekfurdağında yaşayan İtilaf devletleri vatandaşları askeri açıdan herhangi bir sakınca oluşturmayan Kayseri gibi iç bölgelere gönderilmek üzere İstanbul'a sevk edildi. Edirne Valiliği tarafından hazırlanan cetveldeki veriler doğrultusunda vilayet içerisinde yapılan sürgünler aşağıdaki gibidir⁴⁵:

Tekfurdağı'ndan Hayrabolu'ya: Beş İtalyan vatandaşı aile ki bunlar toplam on sekiz nüfustan ibarettir. Dâhiliye Nezareti'nin sahil şehir ve kasabalarında oturan İtalyanların iç bölgelere sevkleri hakkındaki 3478/81 numaralı şifre telgrafi gereği. Tekfurdağı'ndan Hayrabolu'ya bir kişi. Şüpheli şahıs olduğu gerekçesiyle. Toplam: 19 kişi.

Edirne'den Hayrabolu'ya: 13 İtalyan, 9 Fransız, 13 Rus toplam 35 kişi.

Tekfurdağı'ndan Kırkkilise'ye: 4 Rus vatandaşı aile ki toplam 14 kişi ve 2 Rus vatandaşı. Toplam: 16 kişi.

İnöz'den Kırkkilise'ye: 1 İtalyan vatandaşı aile ki toplam 2 kişi.

Tekfurdağı'ndan Pavlı'ya: 1 Fransız vatandaşı.

Gelibolu, Tekfurdağı, Kırkkilise gibi sahil kesimi olup askeri açıdan stratejik öneme sahip olan yerlerde ikamet eden düşman devlet vatandaşları Kayseri gibi iç bölgelere sevk edildiler ise de mübadele konusu gündeme geldiğinde sürgünden önce ikamet ettikleri bölge hakkında vatandaş buldukları devletleri bilgilendireceklerinden bu gibilerin mübadeleleri uygun görülmemiştir. Nitekim Edirne Valisi tarafından Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen 14 Haziran 1917 tarihli yazıda⁴⁶ Edirne Vilayeti'nden Kayseri

⁴⁵ BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.

⁴⁶ Bkz. Ek. II.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

gibi iç bölgelere sevki yapılan düşman devlet vatandaşlarının mübadele edilmelerinin sakıncaları açıklanıyordu. Buna göre:

Edirne'den Kayseri'ye sevk edilen Rus vatandaşı bir Ermeninin bulunduğu yerdeki sessiz durumundan dolayı mübadele edilmesi uygun görülmezken yine Rus vatandaşı olan bir Rum'un ise bulunduğu bölge hakkında geniş bilgi sahibi olması dolayısıyla casusluk faaliyetlerinde bulunacağından mübadelesi uygun değildi. Benzer şekilde yaşları 61 ile 44 arasında olup Kırkkilise'den Kayseri'ye sevk edilen çok sayıda Rus vatandaşı Rum'un mübadelesi Kırkkilise bölgesi ve özellikle de sahili hakkında Rusları bilgilendireceklerinden, Lüleburgaz'dan ve Tekfurdağı'ndan Kayseri'ye sürgün edilen bazı Rus vatandaşı Rum ve Ermeninin de buldukları bölge hakkındaki bilgileri Ruslara aktaracakları düşünüldüğünden mübadeleleri sakıncalıydı. Tekfurdağı'nda yaşayan ve Kayseri'ye sürgün edilen Rus vatandaşı bir Ermeninin ise Balkan Savaşları sırasında müslümanlara karşı yapılan zulüm ve facialarda rol oynaması nedeniyle mübadelesi uygun görülmemekteydi. Fransız uyruğunda bulunan bir Rumda kardeşi Fransa'da askerde olduğundan Tekfurdağı sahilleri hakkında ona bilgi vereceği yani casusluk yapacağı düşüncesinden mübadele edilmeyecekti. Sürgün edilen İngiliz ve Fransızların da Çanakkale sahili hakkında düşmana casusluk edecekleri şüphesiyle mübadele edilmeleri uygun değildi⁴⁷. İç bölgelere sürgün edilen ve mübadele edilmeyen düşman devlet vatandaşları savaş boyunca gözetim altında tutuldular ve buldukları yerlerden ayrılmalarına izin verilmedi. Savaşın sona ermesiyle birlikte istedikleri yerlere gitmelerine izin verildi⁴⁸.

Sonuç: Osmanlı Devleti'nin I. Dünya savaşına girmesi İtilaf Devletleri topraklarında yaşayan Osmanlı vatandaşlarını olumsuz etkilemiştir. İtilaf Devletlerinin kendi sınırları içerisinde yaşayan Osmanlı vatandaşlarına karşı olumsuz muameleleri Osmanlı Devletini harekete geçirmiştir. Osmanlı Devletinin İtilaf devletleri vatandaşlarına yönelik aldığı karar ve yaptığı bazı uygulamalarda müteakabiliyet esası temel olmakla birlikte savaşın yarattığı koşullarda İtilaf devletleri vatandaşlarının Osmanlı devletine yönelik olumsuz faaliyetleri önemli yer tutmaktadır. Nitekim casusluk faaliyetlerinde bulunma gibi birtakım nedenler Osmanlı hükümetini İtilaf devleti vatandaşlarını askeri ve siyasi açıdan sakıncalı olmayan bölgelere sürgün etme ve savaş boyunca buralarda gözetim altında tutma kararını almaya götürmüştür. Sürgünler daha ziyade sahil ve sınır boyları ile demiryolu

⁴⁷ BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 81/42-2. Bkz. Tablo I.

⁴⁸ Mücahit Özçelik, *Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'deki Yabancı Esirler*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2010, s. 41-42.

güzergâhlarından uzak olan noktalara yapılmıştır. Bu çerçevede Edirne Vilayetinde yaşayan İtilaf Devletleri vatandaşları Konya ve Kayseri gibi askeri açıdan sakınca oluşturmayan Anadolu'nun iç kesimlerine sürgün edilmişlerdir. Bunlardan uygun görülenlerden bazıları savaş sırasında mübadele kapsamına alınırken diğerleri savaş boyunca buldukları bölgelerde ikamete mecbur tutulmuşlardır.

KAYNAKÇA

A. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

- BOA. MV. 194/36.
BOA. MV. 209/94.
BOA. DH. EUM., 5 ŞB., 9/3-4.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB. 5/5.
BOA. DH. ŞFR. 59/48, DH. ŞFR. 59/40.
BOA. DH. ŞFR. 57/370.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/24.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/46.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB, 8/54-1.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 9/3-1.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/27.
BOA. DH. EUM.5 ŞB., 37/18.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 9/6.
BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.
BOA. DH. EUM. 5. ŞB., 81/42-2.
BOA. HR. SYS., 2122/5.
BOA. HR. SYS., 2245/40.
BOA. DH. ŞFR., 76/168.
BOA. DH. ŞFR., 76/164.

B. Diğer Kaynaklar

- Ata, Feridun, "I. Dünya Savaşı İçinde Bozkır'a Yapılan Sürgünler", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul 2007, s. 51-63.
Çapa, Mesut, Yusuf Akçura'nın Rus Seyahati ve Türk Esirleri, *Türk Kültürü*, Sayı:366, Yıl:XXXI, Ekim 1993, s. 608-622.
Özçelik, Mücahit, *Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'deki Yabancı Esirler*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2010.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Özdemir, Mustafa, *I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Ülkesinde Yaşanan Göç Hareketleri*, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tez), İzmir, 2007.

Özuyar, Ali, "Burma'daki Sivil Türk Esirleri", *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, 2008, C. 10, sayı 1, s. 279-287.

Kutlu, Cemil, "I. Dünya Savaşı'nda Rusya'daki Türk Esirleri", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (Prof. Dr. Muhan Bali Özel Sayısı), TAED 43, Erzurum 2010, ISSN 1300-9052, s. 320-327.

Sağlam, Mehmet Hakan, *Osmanlı Devleti'nde Moratoryum, 1875-1881, Rüşum-ı Sitt'e'den Düyûn-ı Umûmiyye'ye*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007.

Sarıçelik, Kerim, "I. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir'de İkamet Eden Sivil Esirler", *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, 11-13 Mayıs, 2006, s. 338-343.

Sezen, Tahir, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yayın Nu. 21, Ankara 2006.

Temel, Mehmet, "İtilaf Devletlerinin Osmanlı Kıyı Yerleşimlerine Yaptıkları Saldırıları ve Mütakabiliyet Esasına Göre Osmanlı Devleti'nin Aldığı Önlemler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 24, sayı 1, Temmuz 2009, s. 117-150.

Sinni	Tâbiyye ti	Millet i	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât	
28	Rusya	Ermeni	-	Edirne	Merkumun ahvâl-i sâkinesi ma'lum bulunmağla üserâ ile mübâdelesi mahzûrdan sâlim değildir.	Vilâyetin menâtk-ı memnûadan bulunduğu cihetle Rus, Sırp, Karadağ tebaasıyla İngiliz ve Fransız tebaasından muzır olanların menâtk-ı memnûa harici olan mahallere götürülmesine dair Dâhiliye Nezaret-i celilesinin Fî 12 Teşrin-i Sâni sene [1]330 (25 Kasım 1914) tarih ve 774 numaralı şifre telgrafnâmesi mucebince nefis-i Edirne ile
21		Ermeni	-			
45		Rum	-			
70		Rum	-			
25		Rum	-			
75		Ermeni	-	Karaağaç		
32		Rum	-		Edirne	Merkumun esâsen sû-i zann ashâbından olup, ahvâl-i mahalliyeye vukufu ve bu

NURTEN ÇETİN

Sinni	Tâbiyyeti	Milleti	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât	
					bâbda dâima fesâdcuyane istihbârât-ı taharriye olan inhimâkı dolayısıyla mübâdelesini mahzûrdan sâlim değildir.	Karaağaç'ta mukim bulunan merkurum menâtk-ı memnûa hârici kalan Kayseriye ve mahall-i sâireye gönderilmek üzere Fî 15
41	Sırp	Sırp	-		Teşrîn-i Sâni sene [1]330 (28 Kasım 1914) tarih ve 1056 numaralı tahrîrât ile Dersaadet Polis Müdiriyyet-i Umîmiyesi'ne sevk edilmişlerdir.	
28	Sırp	Rum	-			
55	Rusya	Rum	merkurunun		Merkumunun	Kırkkilise'de mukim bulunan merkurumun ber-vech-i ma'rûz Dâhiliye Nezâret-i celilesinin Fî 12
45	Rusya	Rum	77 yaşında olan		Kırkkilise sancağı sevâhili hakkında ma'lûmâtları bulunmağla mübâdeleleri halinde Ruslara ahvâl-i mahalliye ve bilhassa sevâhil akşamı hakkında casusluk etmeleri vârid olmağla mübâdeleleri mahzûrdan sâlim değildir	Teşrîn-i Sâni sene [1]330 (25 Kasım 1914) tarih ve 774 numaralı şifre telgrafnâmesi mücebince menâtk-ı memnûa hârici bulunan Kayseri ve mahall-i sâireye götürülmek üzere Fî 16 Teşrîn-i Sâni sene [1]330(29 Kasım 1914) tarihinde Kırkkilise'den doğrudan doğruya Dersaadet Polis Müdiriyyet-i
44	Rusya	Rum	valideleriyle Minos'un 37 yaşında zevcesiyle 4 yaşında oğlu Kırkkilise'de kalmıştır.	Kırkkilise		
48	Rusya	Rum	Dimitri'nin 44 yaşında	Kırkkilise	Merkumunun	
44	Rusya	Rum	zevcesiyle 23 ve 17 yaşında	Kırkkilise	cümlesi Kırkkilise sevâhili ve	

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Sinni	Tâbiyyeti	Milleti	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât
			iki kerimesi ve 13 aylık bir oğlu Kırkkilise'de kalmıştır. Mosko'nun dahi 73 yaşında validesi ve 39 yaşında zevcesi ve 18, 16, 13 yaşlarında 3 kerimesi ve 7 yaşında bir oğlu Kırkkilise'de kalmıştır.		bilhassa livâyı mezkurun sâhil kısmı hakkında ma'lûmâtları bulunduğu an oradaki ahvâl-i mahalliye hakkında – mübâdeleleri halinde – Ruslara casusluk etmeleri melhuz bulunmağla cümlesinin mübâdelesi mahzûrdan salim görülmüştür.
44	Rusya	Rum	Kostandi'nin 42 yaşında zevceciyle 18 yaşında kerimesi ve Stefan'ın 39 yaşında zevceciyle 12 ve 8 yaşında kerimleri Kırkkilise'dedir.	Kırkkilise	
46	Rusya	Rum	74 yaşında validesiyle 28 yaşında hemşiresi Kırkkilise'de kalmıştır	Kırkkilise	
45	Rusya	Rum	-	Kırkkilise	
61	Rusya	Rum	-	kırkkilise	
29	Rusya	Rum		Lülebergo s	Lülebergo'sda mukim bulunan merkumun telgrafname-i ma'ruz mucebince 16 Teşrin-i Sâni sene [1]330 (29 Kasım
28	Rusya	Rum		Lülebergo s	

NURTEN ÇETİN

Sinni	Tâbiyyeti	Milleti	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât
					1914) tarihinde Lülebergos'dan doğrudan doğruya Dersaadet Polis Müdiriyyet-i Umumiye'sine sevk edilmişlerdir.
49	Rusya	Ermeni	Merkumun 32 yaşında zevcesi, 12 ve 10 yaşında iki oğlu ve 1 yaşında bir kerimesi Tekfurdağ'ında kalmıştır	Tekfurdağ 1	Ahval-i mahalliyeye vukufu dolayısıyla Tekfurdağ sevâhili hakkında casusluk etmesi ve düşmana ma'lumat vermesi melhuz bulunmağla mübadelesi mahzûrdan salim değildir.
40	Rusya	Ermeni	Merkumun 28 yaşında zevcesi, 15 yaşında bir kerimesi ve 13 ve 2 yaşında iki oğlu Tekfurdağ'ında kalmıştır	Tekfurdağ 1	Merkumun esasen Balkan harbi esnasında bir çok fecâyî'îkâ ederek tıynetini izhâr etmiş olmağla mübadelesi mahzûrdan sâlim değildir.
65	Rusya	Ermeni	45 yaşında zevcesi Tekfurdağ'ında kalmıştır	Tekfurdağ 1	
39	Rusya	Rum	30 yaşında zevcesi Tekfurdağ'ında kalmıştır	Tekfurdağ 1	

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Sinni	Tâbiyyeti	Milleti	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât
26	Rusya	Rum	a kalmıştır 60 yaşında validesi 23 yaşında hemşiresi Tekfurdağı'nd a kalmıştır	Tekfurdağı 1	Ahval-i mahalliyyeye vukuf-ı tâmmı dolayısıyla mübadelesi mahzûrdan salim değildir
48	Rusya	Rum	38 yaşında zevcesiyile, 14 ve 12 yaşında iki oğlu ve 17 ve 6 yaşında iki kızı Tekfurdağı'nd a kalmıştır	Tekfurdağı 1	
48	Fransız	Rum	Merkumun 45 yaşında zevcesiyile 17 ve 9 yaşında iki oğlu ve 22 ve 19 ve 15 ve 14 ve 12 yaşında beş kızı Tekfurdağı'nd a kalmıştır	Tekfurdağı 1	Merkumun biraderi Fransa'da asker bulunduğu gibi kendisi Tekfurdağı sevâhili hakkında ma'lumat sahibi olduğundan casusluk edebileceği i'tibariyle mübâdelesi mahzûrdan sâlim değildir.

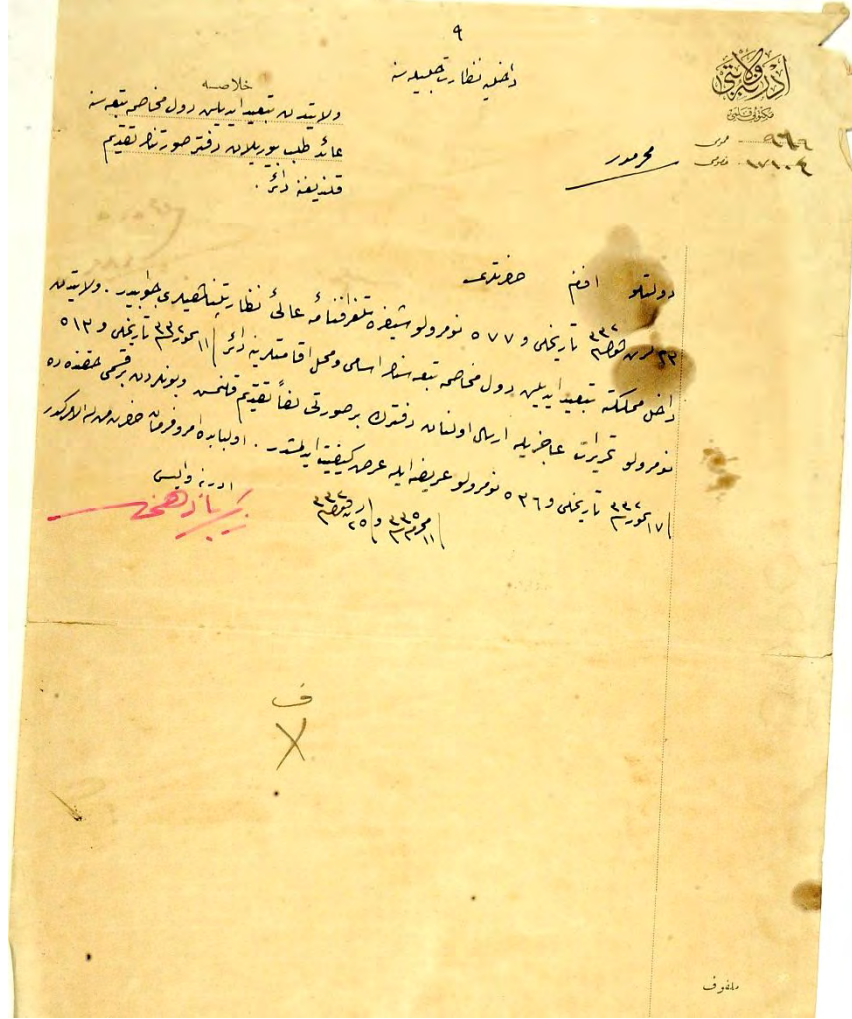
NURTEN ÇETİN

Sinni	Tâbiyyeti	Milleti	Efrâd-ı Âilesi	Evvelce mukim bulunduğu mahal	Mülâhazât	
54	İngiliz	İngiliz		Gelibolu	Merkum esâsen Gelibolu sevahili hakkında ma'lumatı bulunmağla mahalline iadesi caiz görülmemiştir.	Gelibolu'nun sahil bulunması sebebiyle merkumun Dâhiliye Nezaret-i celilesinin Fi 12
27	İngiliz	İngiliz		Gelibolu		Teşrin-i Sani sene [1]330 (25 Kasım 1914) tarih ve 774 numaralı şifre telgrafnâmesi mucibince evvelce Keşan'a teb'id edilmişler ise de bi'l-ahire nezaret-i müşârünileyhimanın talebi üzerine Dersaadet Polis Müdiriyyet-i Umumiyesi'ne sevk edilmişlerdir
71	Fransız	Fransız		Gelibolu	Merkumun esasen Gelibolu'da tûl-i müddet ikamet etmiş olduklarından dolayı ora ahvali ve Çanakkale sevahili hakkında ma'lumat-ı tâmmeleri bulunduğu an memaliklerin e iadeleri halinde casusluk edecekleri şüphesizdir ve binâ'enaleyh iadeleri câiz değildir.	

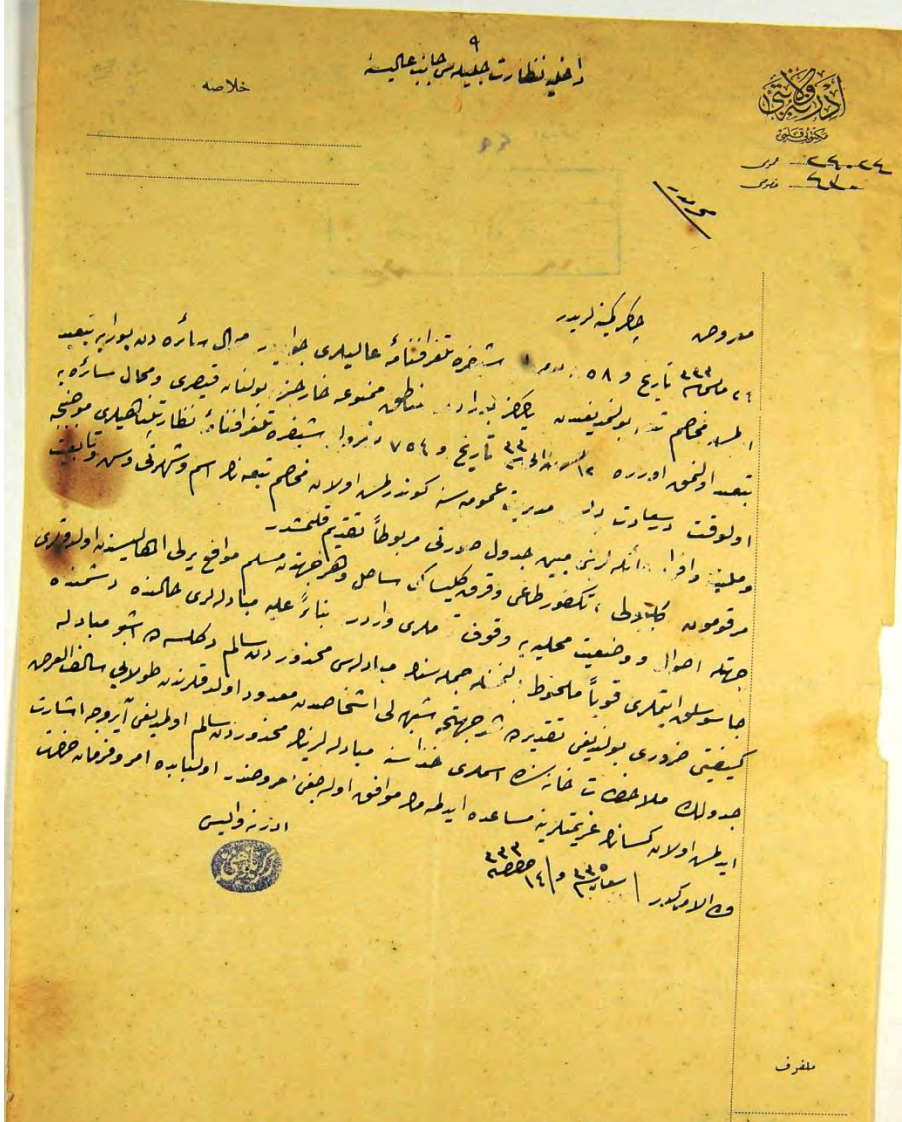
TABLO 1

Edirne Valisi tarafından Dâhiliye Nezaretine gönderilen 14 Haziran 1333 (14 Haziran 1917) tarihli yazı.

OSMANLI DEVLETI'NIN I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTİLAFLI DEVLETLERİ VATANDAŞLARINA
YÖNELİK UYGULAMALARINDAN BİRİ: SÜRGÜN (EDİRNE ÖRNEĞİ)

Ek-1: Edirne Vilayeti'nden sürgün edilen düşman devletler vatandaşlarına ait Dâhiliye Nezareti tarafından talep edilen cetvelin gönderildiğine dair. BOA. DH. EUM. 5 ŞB., 30/21.

Ek-2: Edirne Vilayetinden Kayseri gibi iç bölgelere sevk edilen düşman devlet vatandaşları ile bunlar arasında mübadeleleri sakıncalı olanların belirtildiği bir cetvelin Dâhiliye Nezaretine gönderildiği hakkında Edirne Vilayetinden gönderilen yazı. BOA. DH. EUM., 81/42.